

Nogle Punkter vedrørende
Ind- og Udførselsstatistikens Methode,
 med særligt Henblik paa de tre nordiske Riger.

Af
Aleksis Petersen-Studnitz.

Om den store Handelsomsætning, der foregaar i Landets Indre, og som ikke kommer i Berøring med Toldgrænserne, har Statistiken hidtil kun formaaet at levere ganske utilstrækkelige Oplysninger. Kun om Begyndelsen til en Del af Vareomsætningen i Indlandet og om Afslutningen paa en Del af denne Omsætning (men forholdsvis kun en lille Del) giver den officielle Ind- og Udførselsstatistik Oplysning. Men naar denne Statistik kun tager Hensyn til den udenrigske Vareomsætning, Vare-Indførslen og Vare-Udførslen, oplyser den end ikke vort økonomiske Samkvem med Udlandet tilstrækkeligt. Imidlertid er dog den Del, Statistiken omfatter, altsaa vor udenrigske Vareomsætning — der ikke blot sætter overordenligt store Værdier i Bevægelse, men som ogsaa i betydningsfulde Forhold knytter os til nærmere og fjernere Lande, — et saa vigtigt Moment i vort kommercielle, og vort økonomiske, ja i hele vort politiske og sociale Liv, at det er med fuld Føje, at Staten ofrer betydelige Summer

og betydeligt Arbejde paa at skaffe det statistisk belyst. I sin bekjendte Haandbog skriver F. X. von Neumann-Spallart*) disse karakteristiske Ord: »Nervetraadene i Verdenshusholdningens produktive og cirkulative Livsproces løbe sammen i Verdenshandlen: her se vi deres Virkninger i de kæmpemæssige Værdiomsætninger, som Vareombytningen mellem alle Jordklodens Folkeslag realiserer. Udenrigshandlens statistiske Tal ere den bedste Maalestok for selve Verdenshusholdningen. Ganske vist kunde Verdenshandlen allerede i tidligere Tider betragtes som Banebryder for det civilisatoriske Fremskridt; men i vor Tid er den bleven det hele aandelige og materielle Kulturlivs tortrinligste Redskab, fordi den er den væsenlige Forudsætning for et Folks Deltagelse i Verdenshusholdningen og i den internationale Kamp for Tilværelsen, og kun ud af denne Kamp kunne kraftige Individualiteter mellem Nationerne fremgaa. Set fra dette Synspunkt viser Verdenshandlens Gang Kulturens Gang; den Intensitet, med hvilken man tager Del i Verdenshandlen, er ikke blot en Kilde til materiel Nationalindtægt, men den er ogsaa en af de Faktorer, der enten allerede have øvet eller ville komme til at øve deres Indflydelse ved Bestemmelsen af Statens politiske Rangstilling.«

Cum grano salis — ja ikke blot *cum grano*, men med en betydelig Dosis af Salt — er ganske vist dette at forstaa. Men sikkert er det, at det vilde have sin store Interesse, om man kunde opstille Talrækker, af hvilken man dels kunde se Verdenshandlens

*) Uebersichten der Weltwirthschaft. Jahrgang 1881—82. S. 453.

Gang gennem Tidernes Løb, dels kunde se det forskellige Forhold, efter hvilket de forskellige Stater tage Del i den. Her støder man imidlertid, som forøvrigt overalt i den komparative Statistik, paa Hindringer, der enten slet ikke, eller dog kun paa en ganske utilstrækkelig Maade lade sig fjerne. Betydningen af de handelsstatistiske Tal betinges af de Methoder, efter hvilke Handelsstatistiken opgjøres. Og ulykkeligvis er det saa, at man næsten kan sige, at ethvert Land følger sin Methode. Ja ogsaa i det samme Land vexle Methoderne fra Tid til Tid. Snart kunne disse Omvexlinger være begrundede deri, at naar Toldloven forandres, tilflyder der de statistiske Bureauer et Raamateriale, der bærer Spor af Toldforandringen; snart deri, at en hel Række andre Forhold, der øve betydelig Indflydelse paa Raamaterialets Beskaffenhed, mer eller mindre modificeres, saavel som deri, at ogsaa Bureauernes Behandlingsmaader af Raamaterialet ere Omskiftelser undergivne. Deraf følger da, at de Tal, vi læse i de statistiske Tabelværkers forskellige Aargange, kunne være uensartede, saa at de ikke indbyrdes kunne sammenlignes.

Det er da klart, at man, naar man savner Kundskab om Handelsstatistikens Methode og overhovedet om de Forhold, der ere bestemmende for de handelsstatistiske Tal, heller ikke retteligt vil kunne benytte disse Tal. Giv dit Publikum Oplysning om, hvorledes du faar dine Tal og hvorledes du bearbejder dem! — dette er den første Fordring, man maa stille til de statistiske Bureauer. Det er priseligt, at Bureauerne ofte forsyne de af dem udgivne Tabelværker med en saakaldt »Indledning«, der indeholder et Résumé og komparativ Bearbejdelse af Tabellerne; men endnu mere

nyttigt vilde det være, om Bureauerne i Indledningen klart gjorde Rede for den benyttede Fremgangsmaade. Man kan finde Tabelværker, hvis Indledning giver Besked herom; — men ikke alle statistiske Bureauer indlade sig derpaa.

Vil man benytte Tallene til Sammenligninger — og først gennem Sammenligningen faar Statistiken Liv! —, saa maa man først og fremmest vide, efter hvilke Principer de ere udfundne; man undersøge den større eller mindre Specialisering, der ligger til Grund for de benyttede Varefortegnelser; man undersøge den Maade, hvorpaa Værdierne ere beregnede; man undersøge det Omfang, efter hvilket der er blevet skjelnet mellem Special- og Generalhandel; man undersøge den Indflydelse, som Varernes Toldpligt eller Toldfrihed har paa Ind- og Udførselskontrollen; man undersøge den større eller mindre Paalidelighed af Oplysningerne om de Lande, hvorfra Varerne siges at komme, henholdsvis at gaa; man undersøge disse og de andre Methoden vedrørende Spørgsmaal, — og dog ikke nok dermed: selv om den meget vanskelige Opgave at faa fra forskellige Tider og forskellige Lande Tal, der for saa vidt kunne sammenstilles, som de ere fremgaaede af ensartede Metoder, saa tør disse Tal dog naturligvis ikke betragtes som nogen sikker »Maalestok« for »Verdenshusholdningen« og »Kulturens Gang«. Vel har Neumann-Spallart Ret i, at »Verdenshusholdningen« og »Kulturens Gang« til en vis Grad afspejler sig i Verdenshandlen; men ville vi anvende denne »Maalestok« paa de enkelte Lande, vilde vi komme ind paa et højst usikkert Omraade, hvor en Mængde særlige Forhold maatte tages med i Betragtningen.

Det er ikke de følgende Blades Opgave at belyse disse særlige Forhold. Hvad jeg derimod agter, er at fremdrage de Punkter, som man først og fremmest maa være paa det Rene med, hvis man ønsker at vide, hvad Handelsstatistikens Tal fortælle os.

1. Man kunde nu maaske ville sige: »Handelsstatistiken fortæller os, hvilke Varer vi ind- og udføre; hvilke Mængder og hvilke Værdier vi ind- og udføre; hvorfra vi indføre, og hvorhen vi udføre.« Dette lyder meget lovende, — men Spørgsmaalet er netop, om og i hvilket Omfang Løfterne opfyldes. For at besvare dette Spørgsmaal maa Sagen betragtes mere i det Specielle.

Altsaa først dette:

Da det er selvindlysende, at Handelsstatistiken vilde falde fra hverandre i Tusinder af Stykker, eller med andre Ord: vilde blive en komplet Umulighed, om den forsøgte at holde hver enkelt ind- og udført Vare for sig, bliver det nødvendigt at samle de forskellige Varer i Klasser eller Grupper. En Varefortegnelse maa lægges til Grund for den hele Ind- og Udførselsstatistik. Men hvorledes skal Klassificeringen af de enkelte Varer være? Og hvor stærkt skal Varefortegnelsen være specificeret?

Dette er Spørgsmaal, hvorom der hersker megen Uenighed, og som hvert Land besvarer paa sin Maade. Af dette sidste følger, at med Hensyn til mange enkelte

Varers Omsætningsforhold bliver internationale Sammenligninger umulige, naar nemlig Varen slet ikke lader sig paapege i Varefortegnelsen, eftersom den af de Auctoriteter (i Almindelighed Toldvæsenet), der skaffe det handelsstatistiske Raamateriale tilveje, er behandlet under Et med andre, muligvis homogene, men muligvis ogsaa temmelig heterogene Varer.

Det danske Tabelværks Hovedtabeller over Ind- og Udførslen følge den danske Toldtarif, Position for Position. Den danske Toldtarif har 271 Positioner; men i Tabelværket ere flere af dem stykkede ud i flere Numre, efter et saadant Omfang, at man af Tabellerne kan faa Oplysning om omtrent 400 (eller lidt flere) Varers Ind- og Udførsel. — Det norske Tabelværk indordner systematisk under 24 Grupper noget over 600 Artikler. — Det svenske Tabelværk har de samme 24 systematiske Varegrupper som det norske (hvortil som 25. og 26. Gruppe kommer henholdsvis Mønt og Artikler, der ikke lade sig henhøre under nogen af de andre Grupper), men Tallet paa Artikler løber her op over 700 (ca. 760). — Der er altsaa allerede mellem disse tre Lande ret betydelige Forskjelligheder; men gaa vi udenfor Norden, blive Forskjellighederne endnu betydeligere: den Varefortegnelse, der gjælder i det tyske Rige fra d. 1. Jan. 1885, har saaledes 900 Numre (for Indførslen; for Udførslen er Tallet noget mindre*), og der

*) Dette er den saakaldte »statistiske Varefortegnelse«, der slutter sig til Toldtarifen, og afgiver det egenlige Grundlag for den tyske Handelsstatistik. Men for Overskuelighedens Skyld benytter det tyske Riges statistiske Bureau i nogle af sine Offentliggørelser en anden, mere sammentrukken, saakaldt »systematisk« Varefortegnelse, der indordner de ensartede Varer under et mindre Antal af Klasser og Grupper.

er de Lande, hvis Varefortegnelser ere endnu yderligere specialiserede, hvor Tallet 1000 endog betydeligt overskrides. Omvendt kan der findes Lande med en endnu mindre specialiseret Varefortegnelse end den danske. Det er altsaa klart, at man i Landene med kun lidet specialiserede Varefortegnelser ikke kan faa Oplysning om Ind- og Udførsel af en stor Mængde Varer, som i andre Landes Statistik derimod ikke ere slaaede sammen med andre Varer, men ere holdte ude for sig selv.

Der udkommer f. Ex. pludselig en Lov, der forbyder Indførsel af Geværer og lignende Skydevaaben. Man henvender sig til Handelsstatistiken for af den at faa et eller andet lille Vink om, hvad et saadant Forbud betyder for vore Vaabenimportører. Den danske Handelsstatistik lader os her fuldstændigt i Stikken; den kjender intet til Geværer, Rifler, Pistoler, Revolvere; den har blandet dem sammen med andre Varer, Varer, til hvilke maaske lignende Raastoffer kunne være benyttede som til de nævnte Vaaben, men som forøvrigt slet ingen Lighed have med dem*). En mere specialiseret

*) Geværer kunne f. Ex. være slaaede sammen med Rangler af hvidt Jernblik med lakerede Ringe, Ligkisterosetter af for-
tinneth Jernblik, forskjelligt Blikarbejde, Sparebøsser af en vis
Beskaffenhed, Naale til Symaskiner, Kufferter af lakerede,
tynde Jernplader, Nøgleskilter og en Masse andre »ciselerede,
facetterede, forgyldte, forsølvede og pletterede Varer.« (Pos.
172). Man erfarer af Handelsstatistiken for 1883 blot, at der
af alle disse heterogene Varer fra de og de Lande indførtes
ialt 63,000 Pund til en Værdi af $\frac{1}{4}$ Mill. Kroner. Men ere
Geværerne af en anden Beskaffenhed, saa at de ikke kunne
henføres under Nr. 172, saa gaa de ind under Nr. 174, og
der komme de i et om muligt endnu mere broget Selskab,
nemlig sammen med »alle andre Gjenstande af Jærn og
Staal.« Med Hensyn til hvad der kan henføres herunder, har

Handelsstatistik (f. Ex. den norske og den svenske, den tyske og mange andre Landes) vilde dog have givet nogen Oplysning.

Sammenlign blot den forskjellige Maade, hvorpaa de tre nordiske Rigers Statistik behandler en saa vigtig Gruppe af Varer som Manufakturvarer! Eller Metaller! Den danske Statistik fortæller blot, at der i det og det Aar fra de og de Lande ind- resp. udførtes den og den Vægt til den og den Værdi af »raa Metaller«. Men hvad det var for nogle Metaller, hvormeget af den samlede Masse der var Bly, hvormeget Kobber, Tin osv., — det fortæller den intet om. Men den norske og svenske Statistik gør det. — Gaa saa videre, og se, hvilken ganske anderledes udtømmende Besked den norske og den svenske Statistik giver om de forskjellige Arter af »Metalvarer«, der ind- og udføres.

Den danske Handelsstatistik har endnu ikke tilstrækkeligt frigjort sig fra det Tryk, Toldtarifen let kommer til at øve. Den er langt fra tilstrækkeligt specialiseret; den indeholder altfor mange Sammenbunkninger af forskellige Varer, — Sammenbunkninger, der i Toldtarifen, hvor fiskale eller industrielt-protektionistiske Hensyn ere de afgjørende, ere fuldstændigt

Fantasiens det frieste Spillerum: Handelsstatistiken giver kun den meget summariske Oplysning, at der af den Bunde Varer, der høre herunder, indførtes 4 Millioner Pund til en Værdi af $2\frac{1}{2}$ Mill. Kroner. — Omvendt angiver den svenske og den norske Statistik ganske specielt hvad der ind- og udførtes af henholdsvis »Skyde-Geværer» og »Geværer og Pistoler samt Dele deraf.» (Varegruppe 23, a: Metaller i Arbejde, Jærnvarer). Det her anførte Exempel er maaske et lille Exempel; men det illustrerer dog Specialiseringens Betydning, og Exemppler af stor praktisk Betydning kunne lettelig anføres.

berettigede, men som blive ubrugbare, hvor det kommer an paa statistisk Oplysning. Alligevel kan man vel ikke i dette Øjeblik opfordre de danske Myndigheder til at lægge en ny, væsenligt reformeret Varefortegnelse til Grund for Handelsstatistiken. Der er jo Rimelighed i, at man lader den statistiske Varefortegnelses Reform følge sammen med den Toldtarifens Reform, som man i nu snart en halv Menneskealder har talt om, og som dog endelig en Gang maa blive realiseret.

Naar saa dette Tidspunkt kommer, bliver Spørgsmaalet: hvor vidt tør den statistiske Varefortegnelse gaa i sin Specialisering? Det er umuligt at give et Land Anvisning paa uden Videre at antage et andet Lands Varefortegnelse; thi da Produktions- og Omsætningsforhold (og Toldforhold) ere saa forskellige i de forskellige Lande, komme disse Forskjelligheder let til ogsaa at give sig Udtryk i Varefortegnelsen. Og med Hensyn til Besvarelsen af hint Spørgsmaal vilde det være ønskeligt, om Handelsstanden vilde ytre sig. Man kunde jo mene, at en vidtgaaende Specialisering vel i statistisk Henseende vilde være ønskelig, men at de Handlende vilde finde den generende. — og selvfølgelig bør man ikke af bar Kjærlighed til Statistiken forulempe de Handlende, hvor det nogenlunde kan undgaas. Det vilde, som sagt, være heldigt, om de Handlende og de Industriadrivende selv vilde tage Ordet.

I Tyskland, f. Ex., have de ogsaa gjort det. Af deres Diskussioner fremgaar det, at man ingenlunde kan betegne Handelsstanden som værende gennemgaaende uvillig stemt ligeoverfor en stærkt specialiseret Varefortegnelse. Meningerne ere meget delte, men det maa

siges, at særligt blandt Handelsstandens mest fremragende Repræsentanter findes der en ikke ringe Stemning for en stærk Specialisering. Uagtet den tyske Varefortegnelse, særligt maalt med en dansk Maalestok, maa betragtes som stærkt specialiseret, hører man ofte de større tyske Handelshuse forlange endnu yderligere Specialisering*). De fremhæve meget rigtigt, at for Bedømmelsen af Produktions- og Omsætningsforholdene er et nøje Kjendskab til de konkrete Gjenstande, hvorom det drejer sig, uendeligt vigtigere end Kjendskabet til den internationale Trafiks meget usikre Værdisummer. »Vi vilde derfor (bemærker det højt ansete Handelshus, Gehe & Co., Dresden) ikke hilse det som en Forbedring, om den tyske Handelsstatistik omdannedes paa den Maade, at et større Antal bestemt betegnede Artikler erstattedes af generelle Gruppebenævnelser, blandt hvilke alt Muligt vilde kunne skjule sig. Allermindst kunne vi deri se en Lettelse for de Handlende, der visselig have mindst Ulejlighed, og maa føle sig sikrest, naar de ligefrem i Deklarationerne betegne de over Grænsen gaaende Artikler med deres rigtige Navne, i Stedet for først at se sig om efter abstrakte og omfattende Gruppebenævnelser, der meget hyppigt turde blive valgt urigtigt.« Det nævnte Handelshus tilføjer ganske vist, at omend den størst mulige Specialisering er ønskelig, hvor Talen er om ensartede Forsendelser, bør nogen Simplifikation dog indrømmes, hvor Talen er om blandede Forsendelser. »Saaledes

*) Se bl. a. en Række Udtalelser paa den tyske »Handelsdag« (»Verhandlungen des elften deutschen Handelstages. Berlin 1882«), ved Siden af hvilke der ganske vist ogsaa staar Udtalelser i modsat Retning.

hører f. Ex. til et komplet Apothekudstyr, hvad vi ofte maa expedere, mange hundrede Artikler, tildels i Brøkdeler af et Kilogram. At specialisere en saadan Forsendelse i alle dens Bestanddele, vilde ikke blot være yderst besværligt for Forsenderen, men vilde ogsaa forårsage Autoriteterne et Arbejde, der slet ikke staar i noget Forhold til, hvad der vilde vindes derved.* Men Handelskamret i Plauen bemærker, rigtignok noget for overlegent: »Den Grund, der anføres til Bedste for en Simplification af Varefortegnelsen, nemlig den, at de Artikler, der nu skulle anføres særskilt, ofte forsendes pakkede sammen, — hvilken Grund blot udsiger, at de respektive Handelshuse vilde spare en Smule Arbejde, om Varefortegnelsen simplificeredes, — kan i intet Tilfælde betragtes som afgjørende. Naar særligt Legetøjsforretninger klage over den stærke Specialisering, saa synes det ganske vist at være til ikke ringe Forulempelse, naar Indholdet i en enkelt Kasse skal deklareres efter 10—20 forskellige Varebenævnelser, hvad dog kun undtagelsesvis turde forekomme; men da nu de enkelte Artikler ikke blot bestaa af forskelligt Stof, men ogsaa produceres i forskellige Egne, og der i saa Henseende fra Produktionsstatistikens Standpunkt er en væsenlig Forskel f. Ex. paa Legetøj af Træ og af Blik eller Tin, trods det, at Varerne have en ensartet Bestemmelse, saa maa ogsaa denne Ulempe tages med i Købet*). Det sidste Citat giver en lille Antydning, der støtter, hvad jeg ovenfor bemærkede, at de forskellige Lande maa paa Grund af deres forskellige

*) Jfr. Soetbeer, Bericht zum Antrage betr. Verbesserung der deutschen Handelsstatistik. (Dat. 23. Novbr. 1882).

Produktions- og Omsætningsforhold stille forskellige Fordringer til Statistiken: begribeligvis maa der i Tyskland stilles ganske andre Fordringer end f. Ex. i Danmark til den Produktionsstatistik, der i Citatet eksempelvis anførtes. Naturligvis maa der ved Varefortegnelsens Affattelse tages lokale o. a. særlige Hensyn.

2. Dernæst: Statistiken skulde ikke blot oplyse, hvilke Varer der ind- og udføres; den skulde ogsaa oplyse: hvorfra Varerne komme, og hvorhen de gaa. Dette maa ikke forstaas som en Fordring til Statistiken om at oplyse, hvor den indførte Vare har sit første Udspring, d. v. s. hvor den er produceret, og hvor den udførte Vare til Syvende og sidst ender; — thi en saadan Fordring vilde Statistiken ikke kunne honorere. Fordringen er ikke nær saa vidtrækkende; den gaar i Almindelighed ikke ud paa mere end at faa oplyst det Land, ud af hvis Egenhandel Varen overgaar til os, og det Land, i hvis Egenhandel den af os exporterede Vare overgaar. Man vil altsaa slaa sig til Ro, naar man f. Ex. faar Holland angivet som Kjøbested for den Kaffe, vi har kjøbt i Holland; — man véd, at Kaffen ikke oprindelig kan komme fra Holland, eftersom Holland ikke kan producere Kaffe; men man forlanger ikke Produktionslandet, men blot Kjøbelandet oplyst, og er tilfreds, naar blot Statistiken ikke nævner Tyskland som Kjøbelandet, fordi Varen har transiteret Tyskland, og sidst kommer derfra. Selv begrænset paa denne Maade vilde det være et stort Gode, om Fordringen kunde opfyldes: man vilde da faa en langt korrekttere Forestilling om, med hvilke Lande vi handle, end den, som Statistiken i sin nuværende Skikkelse bibringer os. I de fleste Lande er Forholdet nemlig det, at Statistiken

kun oplyser, — eller dog: i Reglen kun oplyser, fra hvilket Land Varerne sidst komme, eller hvorhen de først gaar, ikke derimod de oprindelige Kjøbesteder og endelige Bestemmelsessteder. Følgen er den, at f. Ex. et Land som Schweiz, der, da det er afskaaret fra Havet, kun kan træde i umiddelbar Forbindelse med sine fire Naboer, ganske vil mangle i de fleste andre Staters Statistik, eller hvor det ikke ganske mangler (f. Ex. i den belgiske Statistik) dog kun kan gjøre Regning paa en temmelig ufuldstændig Behandling. Man har i Erkjendelsen af den store Betydning (f. Ex. for Afslutning af Handelstraktater!), som det vilde have at faa det virkelige Handelssamkvem med de forskjellige Stater oplyst, oftere overvejet hvad der kunde gjøres for at faa Statistiken reformeret i den antydede Retning, og ogsaa hist og her (f. Ex. tidligere i Belgien, i Frankrig og ved Handelsstatistik-Reformen i Tyskland 1879) gjort Forsøg; men Resultaterne have været utilstrækkelige.

Ifølge de af det danske Bureau offentliggjorte Tabeller spiller Tyskland for Danmarks Ind- og Udførsel en overordenlig stor Rolle — og en større Rolle end den, det nævnte Land spiller i Virkeligheden. Aar for Aar bemærker Bureauet i den Anledning i Tabelværket: »at det stadig maa erindres, at en betydelig Del af vor Indførsel fra og vor Udførsel til Tyskland bestaar af Varer fra og til andre Lande, fornemlig Frankrig, Schweiz, Holland, Belgien, Storbritannien og Irland samt Østrig-Ungarn, der kun gaa over Tyskland, men dog i vore Told-Lister opføres som indførte fra og udførte til dette Land. Bureauet har tilfulde indset, at det vilde være af stor Betydning for Omsætnings-Statistiken at

kunne faa Oplysning om det virkelige Kjøbested og Salgsted, men efter en i 1879 derom ført Brevvexling med vedkommende Myndigheder, har man i det Mindste foreløbig maattet opgive et saadant Forsøg, idet man har maattet erkjende, at forskellige paapegede Vanskeligheder ved Tilvejebringelsen af et paalideligt Materiale ere tilstede og næppe lade sig overvinde, forinden et intensivt og blandt Handelsmændene almindeligt udbredt Ønske om ogsaa i denne Henseende at kunne faa et fuldt paalideligt Materiale tilvejebragt bliver tilstrækkeligt virksomt til at fjerne den Modvilje, der hos flere, hvis gode Medvirkning er nødvendig, faktisk er tilstede om end tildels kun begrundet i en Misforstaaelse af Forholdene.*

Denne Udtalelse synes at tyde paa en for høj Grad af Resignation hos Bureauet. Skal man vente paa en »blandt Handelsmændene almindelig udbredt« Interesse for Statistiken, kommer man let til at vente til Dommedag. Det store Flertal af Handelsmændene vil aabenbart ikke kunne ventes at nære »intensive« Interesser med Hensyn til de statistiske Bureaus Arbejder, saalænge disse Arbejder overhovedet betragtes som overflødig Lektüre, — og det vil ikke blive benægtet, at det kun er det meget lille, særligt oplyste Mindretal, der overhovedet tager handelsstatistiske Tabelværker i Haanden. Nej, Sagen maa gribes anderledes an: det bør, som man har gjort det i Tyskland, ved Lov under Strafansvar paabydes Importører og Exportører at opgive de virkelige Kjøbe- og Salgssteder. At Resultaterne i Tyskland hidtil have været utilstrækkelige, beviser ikke, at andre Lande, der ikke kjende til saadant noget som Told-exclaver à la Hamborg og Bremen, ikke skulde kunne

drage god Nytte af en Lov i Smag med den tyske af 20. Juli 1879.

3. Den danske Handelsstatistik angiver de ind- og udførte Varers Kvantitet i de allerfleste Tilfælde i Pund; undtagelsesvis benyttes Maal- eller Stykketalangivelser, og i de faa Tilfælde, hvor der svares Værditold (Klaviaturinstrumenter, Skibe, ubenævnte Varer) opgives som Regel kun Værdien. — Ogsaa den norske Handelsstatistik opgiver de ind- og udførte Varers Kvantitet i de allerfleste Tilfælde i Vægt (Kilogram); hvor imidlertid Maal- og Stykketalangivelser bruges, anføres tillige Vægten. — Den svenske Handelsstatistik indtager i dette Forhold en Mellemstilling.

Efter at have angivet de ind- og udførte Kvantiteter for hver Vare enkeltvis, sammenregne Bureauerne i Danmark og i Norge Toldindførsels- og -udførsels Vægt, altsaa saaledes at hvor Ind- og Udførselskvantiteten var opgivet i Maal eller Stykketal, finder der en Reduktion til Vægt Sted. Det danske Bureau undlader at oplyse om, hvorledes denne Reduktion foretages; — det norske Bureau giver fornøden Vejledning i saa Henseende, hvori det naturligvis handler rigtigt; thi ikke alene kan det have Interesse at se, til hvilken Vægt Bureauet anslaar de ind- og udførte Heste, Svin, Faar osv., men navnlig er det en Hovedfordring til de statistiske Bureauer, at de lægge de Kort, de spille med, aabenlyst frem. Noget Andet er det naturligvis, om det svenske Bureau ikke handler endnu visere, naar det ganske afholder sig fra at sammenregne en Totalvægt for Ind- og Udførsel. Det er ikke let at se, at en Sammenregning, som den, der bruges i Danmark og i Norge, i nogen Henseende kunde

være nyttig. Naar det oplyses, at Danmark i 1883 indførte ca. 2400 Millioner Kilogram og Norge ca. 1300 Mill. Kilogram, saa lærer man i Virkeligheden intet af disse Totaltal, der ere komne frem ved at addere Kulindførsel og Silkevareindførsel, Guanoindførsel og Lommeurindførsel og overhovedet alle mulige komplet uensartede Ting sammen. Maaske vil man indvende, at der dog læres noget, naar man sammenholder Vægt og Værdi. Man vil maaske eksempelvis anføre, at da Danmarks Udførsel i 1883 vejede kun 560 Mill. Kilogram til en Værdi af 200 Mill. Kr., Norges derimod næsten 1700 Mill. Kilogram til en Værdi af kun 116 Mill. Kr., — saa erhverves strax derved en Forestilling om, at Danmark udfører langt værdifuldere Varer, Norge derimod overvejende de voluminøse Varer. Dette er ubestrideligt, — men en saa elementær Oplysning har dog strengt taget ingen Interesse, og det Arbejde, der anvendes paa at skaffe den frem, er derfor unyttigt; i Sverig som i de fleste Lande sparer man sig derfor den Beregning.

4. Vil man have et Totaludtryk for Indførslen og Udførslen, og vil man sammenligne de enkelte Artikler indbyrdes med Hensyn til deres Betydning som Kjøbs- og Salgsartikler, maa man holde sig til Værdierne. Kun Værdisummerne lade sig sammenlægge og sammenligne. I Handelsstatistiken for hvert af de tre nordiske Riger findes selvfølgelig Værdierne angivne, men mere eller mindre detailleret, mest detailleret i den svenske Statistik. Det norske Tabelværk indeholder en Tabel, der for de vigtigere Varers Vedkommende giver Oplysning om, hvilke Priser Bureauet har benyttet ved sine Værdiberegninger, dels Gjennemsnitspriserne i de fore-

gaaende Femaar, dels Aarspriserne i det eller de sidste Aar. Det danske Bureau burde gjøre det Samme. Hvis et statistisk Bureau ønsker at undgaa Kritik af de af det benyttede Fremgangsmaader, gjør det sig skyldigt i en Misforstaaelse: særligt et statistisk Bureau bør ikke elske noget mere end Kritik.

De angivne Værdier ere beregnede. I de fleste Lande beregne de respektive Bureauer (med Assistance af kommercielt Sagkyndige) Ind- og Udførselsværdierne efter Skjøn. Men fordi dette er den almindeligste Fremgangsmaade, er det ikke sagt, at det ogsaa i og for sig er den bedste. Man skulde synes, at den bedste Besked om de ind- og udførte Varers Værdier maatte Importørerne og Exportørerne af de respektive Varer kunne give. Men Spørgsmaalet er, om de ville give den. Der er kyndige Folk, som tvivle herom, og som desuden mene, at de Handlende ville føle det som en unødvendig Forulempelse af dem, om man forpligtede dem til at angive Værdierne af de Varer, de ind- eller udføre. Det vilde være af Interesse at høre Handelsmændene selv udtale sig herom, — og særligt i Tyskland have de ogsaa oftere gjort det.

Inden her anføres nogle af de fra Handelsmændene selv fremkomne Udtalelser, skal det dog fremhæves: at i England, i Hamborg og Bremen og tildels i endnu nogle Stater har man alt i længere Tid faaet Værdierne frem gennem de Handlendes Deklarationer. Og hvor man har prøvet dette System, synes man i det Hele at have været ret tilfreds med det! Det hamborgske Handelskammer, for Exempel, der af Erfaring kjender Systemet, er et af de ivrigste til at anbefale det! Endvidere dette: Erfaringen kan ingenlunde siges at have

brudt Staven over Værditolden; tværtimod: Stemningen gaar jo tydeligt nok snarest i Retning af at lade Værditolden komme til større Gyldighed. Men er Værditold praktisk gennemførlig, uagtet de Handlende, hvor det drejer sig om at erlægge Told i Forhold til Værdien, kunne have en Interesse i at opgive for lave Værdier, — saa maa saadanne Værdideklarationer, der ikke paaføre de Handlende nogen Udgift (bortset fra det ganske ubetydelige Gebyr, der kan blive Tale om at opkræve), aabenbart saa meget lettere kunne afgives.

Dette mener ogsaa det store Flertal af de i den tyske »Handelsdag«*) repræsenterede Handelskamre. Det blev her af Handelsstandens Repræsentanter gjort gjældende: at de af det statistiske Bureau beregnede Gjennemsnitsværdier for mange Varer, der forekomme i de forskjelligste Sorter, aldeles ikke kunne bruges, naar man vil have Oplysning om Værdien af vor Handel med de forskjellige Lande**); — at den Gene, Værdi-

*) Verhandlungen des Elften Deutschen Handelstages zu Berlin am 15. u. 16. Decbr. 1882. Stenographischer Bericht.

**) Jeg skal anskueliggjøre dette ved et Exempel: Vi tage den hamborgske Statistik af 1883 (hvor Værdierne skyldes de Handlendes Deklarationer) for os. Vi gribe ud af den en enkelt Artikel, raa Tobak. Vi se da, at den raa Tobak, der kom fra Belgien, havde en Værdi (gjennemsnitlig) af 68 M. pr. 100 Kilogram, fra St Domingo 70 M., fra Frankrig 76 M., fra Brasilien 107 M., fra de Forenede Stater 177 M., fra Holland 202 M., fra Ecuador 279 M. osv. osv. Ialt indeholder den hamborgske Statistik for raa Tobaks Vedkommende 38 Værdiangivelser, der variere mellem 46 M. og 279 M. pr. 100 Kilogram. Tager man Gjennemsnittet af samtlige Værdiangivelser, faar man 111 M. pr. 100 Kilo. Men naar dette Tal er Gjennemsnittet af saa forskjellige Angivelser, er det vel klart, at det, naar man lagde det til Grund

deklarationer skulde paaføre de Handlende, enten er en ren Fiktion eller er ubetydelig i Sammenligning med den Nytte, at man ved Hjælp af dem kan faa en bedre Handelsstatistik; — at Erfaringen ingenlunde gjør det sandsynligt, at Deklarationerne skulle blive upaalidelige, — og at det særligt ingenlunde er at befrygte, at Udførselsdeklarationerne ville blive for lave, hvor det drejer sig om Udførsel til Lande med Værðiindførselstold. — Ganske vist hævede der sig Stemmer imod disse Anskuelser. Navnlig udtalte Ordføreren for den berlinske Kjøbmandsstands Ældstekollegium sig meget skarpt herimod. Han (Dr. Weigert) udtalte bl. A.: »at de Erfaringer, der i andre Lande ere blevne gjorte med de obligatoriske Værdideklarationer, ikke have bevist deres Paalidelighed.« Imod denne Paastand stilles fra anden Side den stik modsatte. Ganske specielt udtale baade Handelskamrene og de statistiske Bureauer i Hamborg og Bremen sig særdeles gunstigt om de dersteds gjorte Erfaringer*), og ogsaa fra andre Lande med Værði-

for Beregningen af Omsætningen med de enkelte Lande, vilde give en ganske urigtig Forestilling. — For den fabrikerede Tobak ere Svingningerne ikke mindre: det hele Gjennemsnit er her 233 M. pr. 100 Kilogr., men Svingningerne omkring dette Gjennemsnit bevæge sig mellem 144 M. og 569 M. som Yderpunkter. — De i 1883 fra de Forenede Stater indførte Cigarer havde en Værdi af 179 M. pr. Mille; de fra andre Steder indførte Cigarer havde en saa mange Gange lavere Værdi (indtil kun 22 M. pr. Mille), at det hele Gjennemsnit blev trukket ned til 65 M. pr. Mille o. s. fr.

*) Direktøren for Bureauet for Bremisk Statistikskriver saaledes under 4. Juni d. A. til mig: »Værdiangivelserne i Deklarationerne indeholder kun meget sjældent Fejl: af 323,800 Deklarationer, der indløb i 1884, maatte saaledes kun 186 eller 0,57 pro Mille revideres hos Deklaranterne og eventuelt berigtiges.«

deklarationer kunne gunstige Udtalelser anføres. — Dr. Weigert udtalte fremdeles: »Spørgsmaalet interesserer forøvrigt slet ikke Handelsstanden saa meget, som man skulde tro efter de Udtalelser, der ere fremkomne fra forskellige Sider. Jeg tror, at Handelsstanden i det Store og Hele egenlig interesserer sig særdeles lidet for den hele Sag.« Svaret herpaa er let nok: naturligvis er det kun den mindste Del af Handelsstanden, der forstaar at benytte de handelsstatistiske Publikationer, — men den Del, der gjør det, er det lille Mindretal, der gaar i Spidsen for den store Masse. Til dette Mindretal maa der i saadanne Sager tages et stort Hensyn, — og dette oplyste Mindretal forlanger med stedse mere Eftertryk en god Handelsstatistik. — Dr. Weigert bemærker yderligere: »Hvad Handelsstanden fremfor Alt vil, er at være fri for Forulempelser fra det Offenliges Side, men Indførelsen af obligatoriske Værdideklarationer vilde betyde en ny Forulempelse af os.« Men herpaa svarer Handelskamret i Bremen: »I Bremen have vi Værdideklarationerne, men vi hjemsøges paa ingen Maade af det statistiske Bureaus Embedsmænd,« og Handelskamret i Hamborg siger det Samme. — Dr. Weigert gaar endnu yderligere og siger: »Fremfor Alt synes det mig nødvendigt at udtale, at de værdistatistiske Beregninger overhovedet kun ere særdeles lidet paalidelige, — ganske ligegyldigt hvorledes Værdierne fremkomme. I England klager man over dem . . . I Amerika er det notorisk, at den høje Værditold medfører betydelige Underdeklarationer, og at Tallene ikke give noget rigtigt Billede af Importen. Om alligevel Værdiangivelserne i disse Lande ere rigtigere end hos os, lader jeg uafgjort.« Saa søger

han at udvikle, at der, hvor der haves Værdideklarationer, ere Forholdene saadanne, at en Kontrol med Værdiangivelserne bedre lader sig gennemføre end andetsteds. Men paa hvert eneste Punkt fandt han sig i Opposition til Handelsdagens Flertal: med meget stort Flertal vedtoges en Udtalelse om, at Indførelsen af obligatoriske Værdideklarationer vilde være i Handelsstandens Interesse. Og selv Dr. Weigert maatte gjøre en Indrømmelse: »Hvis vi i 1879, da den tyske Handelsstatistik reformeredes, havde indført Værdideklarationerne, saa vilde jeg sikkert nu være imod at afskaffe dem.« Ligeoverfor denne Indrømmelse kan stilles, hvad der af en anden Taler anførtes: i 1879, da Loven om Handelsstatistiken diskuteredes, var de tyske Handlende imod den, fordi de mente, at den vilde paaføre dem »en ny Ulejlighed«; — nu, derimod, da man kjender Loven af Erfaring, indrømmer man, at hine Klager vare ganske ugrundede, — og paa samme Maade vilde det gaa, om man nu indførte de obligatoriske Værdideklarationer.

Efter Alt hvad der foreligger, tør det med temmelig stor Sikkerhed antages, at de obligatoriske Værdideklarationer ikke ville volde de Handlende nogen saadan Ulejlighed, at man af Hensyn til den bør lade Tanken om dem falde. Det, det kommer an paa, er derfor udelukkende dette: vil der ved Hjælp af dem faas bedre Oplysning om Importens og Exportens sande Værdi. end den Oplysning, som de statistiske Bureauer ved Hjælp af de Midler, der for Tiden staa til deres Raadighed, kunne indhente? De yderligst gaaende Pessimister svare, som vi ovenfor saa: »Hverken det Ene eller det Andet duer; det er Altsammen —

lige daarligt!« Mange Handelsmænd og adskillige Theoretikere svare derimod: »Værdideklarationerne ere at foretrække«, medens andre svare det Modsatte. Men de statistiske Fagmænd i strængeste Forstand, selve de statistiske Bureauer, — hvad svare de? Ogsaa deres Svar er modstridende; — men f. Ex. det tyske Rigsbureau og sandsynligvis ogsaa adskillige Bureauer i andre Stater, der endnu mangle Værdi-Deklarationsforpligtelsen, er imod denne. Det maa dog siges, at denne Uvilje eller Mangel paa Tillid til, at der kan opnaas noget ved Deklarationspligten, ikke hidtil ses at være bleven støttet med meget Andet end blotte subjektive Formeninge*).

*) I sin Artikel om den tyske Handelsstatistik i Schmollers »Jahrb. f. Gesetzgeb., Verw. u. Volksw. im Deutschen Reich« (VI, 1882) indskrænker H. v. Scheel, Kontorchef i det tyske Riges statistiske Bureau, sig til den Bemærkning, at det tyske Bureau »frygtede«, at de obligatoriske Værdideklarationer vilde paalægge Handelsstanden »eine zu grosse Last« (— men det bliver dog nærmest selve Handelsstandens Sag at gjøre denne Anke gjældende!), og at det »mente«, at Værdideklarationerne ikke vilde være »let mest skikkede« Middel til at faa de rigtige Værdier frem. Han tilføjer — hvad der jo forresten forstaar sig af sig selv —, at man, naar man vilde have ensartede og brugbare Opgivelser, maatte opstille bestemte Grundsætninger, hvorefter Prisopgivelserne skulde ske, for at ikke den Ene skulde opgive Indkjøbsprisen, den Anden Indkjøbspris plus Transportomkostninger, den Tredje Salgsprisen. Naturligvis! »I ethvert Fald er det tænkeligt,« siger han, »at der af forskjellige Grunde og Hensyn gives urigtige Oplysninger, og det kan ingenlunde uden Videre paastaas, at Værdideklarationerne føre til rigtigere Resultater end Bureauernes Beregninger af Enhedspriser.« Men det kan rigtignok heller ikke »uden Videre« paastaas, at Bureauernes Beregninger blive bedre. Det er et faktisk Spørgsmaal, — men hvad der er fremkommet, særligt paa den tyske Handelsdag, taler for Værdideklarationerne.

Naar nu de statistiske Bureauer, assisterede af kommercielt Sagkyndige, skulle til skjønsmæssigt at fastsætte de Gjennemsnitspriser, paa Grundlag af hvilke Værdiberegningerne skulle foretages, saa bliver Spørgsmaalet: hvilke Hovedregler der da bør følges. Særlige Priser for de indførte Varer og særlige for de udførte Varer maa begribeligvis fastsættes; — men forøvrigt maa de Priser, der fastsættes, være Gjennemsnitspriser, og Gjennemsnitspriser i flere Henseender: 1. Varerne forekomme i Handelen i forskellige Kvaliteter og Sorter; en Gjennemsnitskvalitet maa lægges til Grund ved Prisbestemmelsen; — 2. Varepriserne fluktuere i Aarets Løb; af disse Fluktuationer maa Gjennemsnittet for hele Aaret tages; — 3. Kjøbestedet for Varerne influerer paa Priserne; men det vilde blive for besværligt at benytte særlige Værdiberegninger for hvert enkelt Land, med hvilket Omsætning haves; ogsaa her maa da tages et Gjennemsnit. Klart er det vel, hvad der gaar i Løbet, naar Gjennemsnittet af saa mange og store Forskjelligheder skulle tages. Men i alt Fald for Indførslen og Udførslen maa særlige Priser benyttes. Men hvorledes bestemmes Indførsels-, og hvorledes Udførselspriserne? Svaret lyder forskjelligt i de forskellige Lande (— thi det forholder sig ingenlunde saaledes, at »Sagens Natur« skulde medføre, at Indførsels- resp. Udførselsværdierne maa beregnes saaledes, som det sker hos os) og ogsaa deraf flyder Vanskeligheder for internationale Sammenligninger.

Det norske Bureau svarer saaledes: Ved Varernes Indførselsværdi »forstaas Varernes Værdi i norsk Havn uden Tillæg af Indførselstold«; ved Varernes

Udførselsværdi »forstaas Varernes Værdi i norsk Havn, for de toldbare Varer med Tillæg af Udførselstold« (hvilken sidste i de fleste Tilfælde er = 0, og i de Tilfælde, hvor saadan findes, oftest kun er ringe). — Det danske Bureau svarer: »De Varepriser, der maa lægges til Grund for Værdiberegningerne, ere Priserne en gros for ufortoldede Varer. Herved stilles Indførslen og Udførslen ikke ganske lige; thi for de indførte Varer ere disse Priser jo Priserne paa Bestemmelsesstedet, hvori altsaa er indgaaet Fragten fra Exportstedet, Assurancen, Exportørens og Importørens Fortjeneste osv.; men for de udførte ere de tilsvarende Priser derimod Priserne paa Afgangsstedet, i hvilke Priser altsaa Fragten til Bestemmelsesstedet osv. ikke er medbestemmende.« Derefter maa man vel antage, at det norske og det danske Bureau med Hensyn til Bestemmelsen af Ind- og Udførselsværdier følge de samme Principer, idet der af det ene som af det andet Bureau kun regnes med den Værdi, som de ind- og udførte Varer have i Ankomst- resp. Afgangsøjeblikket. Men at andre Lande gjøre det Samme, er ingenlunde nogen given Sag.

Det tyske Rigsbureau giver følgende Oplysning om den Maade, hvorpaa det beregner Indførsels- resp. Udførselspriserne: Principet er dette: som Pris for de indførte Varer maa det Beløb udfindes, som Indlandet betaler til Udlandet; som Pris for de udførte Varer derimod det Beløb, som Udlandet maa betale derfor til Indlandet. Deraf følger da, at naar Indførselspriserne skulle bestemmes, maa man først og fremmest tage Hensyn til, hvilke Kvaliteter og Sorter, man faar fra Udlandet, og naar Udførselspriserne skulle bestemmes,

hvilke Kvaliteter og Sorter, man afsætter til Udlandet. Men desforuden maa noget Mere tages med i Betragtningen: »Indførselspriserne bør ikke omfatte den indenlandske Indførselstold, ejheller hvad der betales til Indlændinge for Varernes Overførelse til Bestemmelsesstedet, Fragt, Assurance, Lager-Gebyrer, Speses, ejheller de indenlandske Kjøbmænds Handelsfortjeneste ved Indførslens Realisering. Udførselspriserne bør ikke omfatte de mulige Toldgodtgjørelser; derimod skal medregnes: hvad der betales til Indlændinge for Varernes Overførelse til Udlandet, Fragt, Assurance, Lager- etc. Gebyrer, Speses, saa vel som Emballerings-Omkostninger og den af indenlandske Kjøbmænd realiserede Handelsgevinst paa de udførte Varer. I Almindelighed vil man herefter ved den landværts Vareindførsel og -Udførsel komme til temmelig rigtige Resultater, naar man beregner den Værdi, Varerne have naaet paa Transporten til Bestemmelsesstedet ved Overskridelsen af Toldgrænsen, altsaa Salgsværdien paa Varens »Herkunftsart« plus de til Toldgrænsen paaløbne Transportomkostninger, Gebyrer, Speses. Men ved den søværts Vareomsætning maa man — efterdi der for Transporten udenfor Toldgrænsen kan være at betale Fragt ogsaa til indenlandske Skippere — ved Indførslen gjøre et tilsvarende Afdrag fra de til Toldgrænsen paaløbne Transportomkostninger, ved Udførslen derimod gjøre et tilsvarende Tillæg til de til Toldgrænsen paaløbne Transportomkostninger etc.«*)

*) Statistik der deutschen Reichs. Neue Folge Band 9. (Indledningen). — H. v. Scheel antager i sin oven citerede Afhandling, at de Transportomkostninger, som indenlandske

Det er da heraf klart, at hvor Ind- og Udførselsværdierne beregnes efter de tyske Principer, maa Indførslen for saa vidt komme til at figurere med lavere, Udførslen derimod med højere Værdier, end hvor de dansk-norske Principer følges. I hvilken Grad Indførsels- resp. Udførselsværdierne ville influeres af den paa pegede Forskjel i Beregningsprinciperne, lader sig selvfølgelig umuligt sige uden efter en Undersøgelse af samtlige konkrete Omstændigheder, — en yderst vanskelig Undersøgelse.

Inden dette Værdiberegningerne vedrørende Punkt forlades, bør endnu en lille Bemærkning tilføjes. I den »Indledning«, hvormed det danske Tabelværk er forsynet, meddeles ikke blot Hovedresultaterne af de Værdiberegninger, Bureauet har foretaget paa Grundlag af Varepriserne i Aarets Løb, men da det i flere Henseender er af Interesse at have Klarhed over, i hvilket Omfang Forskjellen mellem paa den ene Side Omsætningsværdien i det Aar, der er Tabelværkets Gjenstand, og paa den anden Side saavel Værdien for det nærmest forudgaaende Aars Omsætning som ogsaa Værdien af Gjennemsnittet af det sidste Femaars Omsætning skyldes Forandringer i Kvantiteten af Ind- og Udførsel, og i hvilket Omfang derimod Prisforandringer, har Bureauet gjort det paagjældende Aar til Gjenstand for en tredobbelt Beregning, idet Ind- og Udførselsværdierne ikke blot ere blevne beregnede paa Grundlag af Aarets virkelige Varepriser, men tillige beregnes paa Grundlag

(3: tyske) Skippere optjene ved at hente Varerne i Udlandet, for Tysklands Vedkommende løbe op til omtrent Halvdelen af samtlige Indførsels-Transportomkostninger ad Søvejen.

af Varepriserne baade i det nærmestforegaaende Aar og i det sidste Femaar. Det Arbejde, Bureauet i den Anledning paatager sig, er meget betydeligt og fortjener al Anerkjendelse; men man kan dog sige, at der alligevel er en lille Ufuldstændighed tilstede. Det er jo nemlig meget vel muligt, at Ind- eller Udførselsværdierne for visse Varer stiger eller falder, uagtet de ind- eller udførte Kvantiteter ere uforandrede, og uagtet man ikke kan tale om nogen Prisopgang eller noget Prisfald for de paagjældende Varer; — Værdiforandringerne kunne skyldes den Omstændighed, at vi nu ind- eller udføre andre Sorter, andre Kvaliteter end tidligere. Det er ikke vanskeligt at nævne adskillige Varer og Grupper af Varer, hvor der endog i Løbet af kort Tid kan foregaa betydelige Forandringer i de Sorter og Kvaliteter, som vi købe eller sælge. Kunde der gives nogen Oplysning om dette Forhold, vilde det være at ønske.

5. I det Foregaaende er der hentydet til det formentligt Ønskelige i, at Importører og Exportører ved Lov forpligtedes til at opgive, hvorfra Varerne komme, hvorhen de gaa, og hvilken Værdi de have. Overhovedet bør der, saa synes det, ved Lov statueres en Anmeldepligt i de Handelsstatistikken mest interesserede Forhold. En saadan Pligt findes jo ogsaa i flere Lande. I England skal, ifølge Parlamentsakt, Varernes Art, Mængde, Værdi, Købested og Salgssted opgives, — hvadenten Varerne ere toldpligtige eller toldfri, ved Udførsel som ved Indførsel; urigtige Angivelser straffes med Pengebøder. Noget Lignende gjælder i flere andre Lande. For Størstedelen strækker den lovbestemte Forpligtelse sig dog ikke videre, end Told-

lovgivningen medfører. I Almindelighed er Toldpligten eller den Omstændighed, at Varerne, fordi de ere toldpligtige, nødvendigvis maa undersøges af Avtoriteterne, det bedste Kontrolmiddel; thi ogsaa i de Lande, hvor Anmeldepligten ligesaa fuldt er statueret for de todfri som for de toldpligtige Varer, for Udførsel som Indførsel, er Kontrollen — siges der — ofte temmelig slap, hvor den ikke er begrundet i nogen fiskal Interesse.

Den tyske Lov af 20. Juli 1879*) havde jo særligt det Formaal at statuere en Anmeldepligt. Anmeldelserne skulle ske til Toldstederne og til de ved Toldgrænserne til Modtagelse af Anmeldelserne særligt oprettede Anmeldeposter. Det er Vareføreren, der besørger Anmeldelsen, paa den i Loven og de Udførelsesbestemmelser, der slutte sig til den, detailleret beskrevne Maade. Alle Varer, der gaa over Grænsen, ind eller ud, ere — med nogle mindre Undtagelser**) — anmeldepligtige. Ved Anmeldelsen opgives: om Varen ind- eller udføres eller transiterer; — af hvilken Art Varen er, idet den ovenfor omtalte meget detaillerede statistiske Varefortegnelse, der kun i meget ringe Omfang tilsteder Kollektivbetegnelser, følges; — Varens Mængde, o: i de fleste Tilfælde dens Nettovægt; —

*) Gesetz betreffend die Statistik des Waarenverkehrs des deutschen Zollgebiets mit dem Auslande nebst Ausführungsbestimmungen. Herausgegeben im Reichsamt des Innern, zweite Auflage. Berlin 1885.

**) Deriblandt Rejsegods o. lign., Postforsendelser, der blot transitere, ganske smaa Forsendelser af todfri Varer, endel Sager, der vel gaa ind eller ud over Grænsen, men ikke som Kjøbmandsvarer. Lignende Undtagelser i de fleste andre Lande.

hvorfra den kommer og hvorhen den gaar. Forsaavidt Anmeldelsen sker skriftligt, hvilket er Reglen, erlægges et ubetydeligt Gebyr, der ikke blot har den Opgave at skaffe en lille Erstatning for de betydelige Udgifter, Handelsstatistiken medfører, men som navnlig har til Formaal at skærpe Følelsen af, at det er af Vigtighed at gjøre Anmeldelserne rigtige. Overtrædelsen af Lovens Forskrifter straffes med Bøder. Bortset fra de endnu utilfredsstillende Oplysninger om Kjøbe- og Salgsstederne, har Loven været let at gennemføre (uagtet mange Handlende knurrede over den, inden den traadte i Kraft); har virket fortræffeligt, ja har haft en fuldstændig omskabende Indflydelse paa den tyske Handelsstatistik. Den har skaffet denne et ganske andet, et langt bedre Materiale end det, hvorover der tidligere raadedes. Den har gjort det muligt at føre en ordenlig Kontrol med Udførslen, som Statistiken tidligere maatte have vanskeligt ved at faa fat paa, eftersom Udførslen før Loven af 1879 ikke var underkastet nogen lovbestemt Anmeldepligt. Den har ogsaa gjort det muligt bedre at kontrollere Indførslen, ogsaa den toldfri, der tidligere lettere kunde unddrage sig en mere detailleret Undersøgelse. Den har ved at lægge en meget detailleret Varefortegnelse til Grund bevirket, at en uheldig Sammenbunkning af forskjelligtartede Varer under en Fællesbetegnelse undgaas. Den holder Transiten (i alt Fald den umiddelbare Transit*) for sig,

*) Den »umiddelbare Transit« af toldfri Varer, d. v. s. Varer, der anmeldes som Indførsel, men dog ikke dog gaa over i Indlandets Forbrug, men atter udføres, — har det ikke været muligt at faa statistisk opklaret. Imidlertid, ere disse Varer end ikke gaaede over i Forbruget, saa ere de dog tildels

medens Transiten tidligere i stort Omfang smeltedes sammen med Ind- og Udførslen (men i større Omfang med Indførslen end med Udførslen). Endelig kan dertil føjes, at den ovenfor omtalte Maade, hvorpaa Værdiberegningerne foretages, vistnok har Tendens til i Sammenligning med tidligere Tider (og man kan tilføje: i Sammenligning med adskillige andre Lande), at bringe Indførselsværdierne noget ned, og Udførselsværdierne noget op. I alt Fald er det klart, at den Reform, der den 1. Jan. 1880 traadte i Kraft i Tyskland, har medført, at den tyske Handelsstatistik's Tal efter 1880 ere af en ganske anden Beskaffenhed end dens Tal før 1880, saa at Sammenligninger mellem Tallene før 1880 og dem efter 1880 ere utilstedelige, — og vi have her et meget stærkt Exempel paa, hvor nødvendigt det for Forstaaelsen af Tallene er at kjende den Methode, ved hvilken de ere skaffede tilveje. Methodens Forandring i Tyskland maatte nødvendigvis medføre, at — selv om den faktiske Vareomsætning efter 1880 var ganske lig den før 1880, maatte Indførslen dog nu figurere med lavere, Transiten med højere Tal end før*). — En Mangel ved den tyske Lov,

gaaede over i den indenrigske Handel, og kunne oftere have skiftet Hænder. Fejlen ved ikke at faa denne middelbare Transit særligt udskillet er neppe af stor Vægt. (Scheel, die deutsche Handelsstatistik).

- **) Scheel, die deutsche Handelsstatistik. Jahrbuch für Gesetzgebung, Verwalt. u. Volksw. t. VI. 1882. — Loven virkede i den Grad omvæltende paa den tyske Handelsstatistik, at medens denne før 1880 plejede at udvise et Indførselsoverskud paa omtrent 1000 Millioner M. (c. 4000 Mill. M. Indførsel ÷ c. 3000 Mill. M. Udførsel), — et enkelt Aar endog næsten 1800 Mill. M.s Indførselsoverskud —, saa slog Balancen efter 1880 ganske om: Indførselsværdien faldt med omtrent

der ellers for Størstedelen kunde tjene adskillige andre Lande som Mønster, er og bliver det dog sikkert, at den til de andre Forpligtelser, den har paalagt Importører og Exportører, ikke har føjet Forpligtelsen til at opgive de ind- og udførte Varers Værdi.

Paa den i det Foregaaende oftere nævnte tyske Handelsdag bemærkede en Taler: »Det er ingenlunde Tilfældet, at Handelsstanden skænker Statistiken for liden Opmærksomhed. Tværtimod: der tillægges den en altfor stor Betydning!« Ytringen kom rigtignok fra en Taler, der indtog en uforsvarlig afvisende Holdning ligeoverfor Handelsstatistiken, — men dog en Mand (Dr. Weigert), hvem man ikke tør frakjende Sagkundskab. Retteligt forstaaet, var den, noget for absolut, fremsatte Ytring ogsaa rigtig. Og Taleren forklarede den ogsaa selv ved følgende Tilføjelse: »De véd, mine

1000 Millioner M., Udførselsværdien steg en Smule, saa at Tyskland efter 1880 bestandig har haft Udførselsoverskud. Denne Omvæltning gjorde adskillige Statistikere temmelig perplexe. Den meget ansete Statistiker, Prof. Soetbeer, der særlig er en Avtoritet i Handelsbalance-Spørgsmaalet, udviklede paa Handelsdagen i Berlin 1882 (jfr. de ovenciterede »Verhandlungen« p. 30—31), at det umuligt kunde være rigtigt, at Tyskland skulde have en saakaldt »gunstig« Handelsbalance i den Forstand, at det skulde udføre større Vareværdier, end det indførte: havde man før givet Indførslen for høje, og Udførslen for lave Tal, saa gjorde man sig sagtens nu skyldig i den modsatte Fejl: adskillige vigtige Exportartikler tillagde man sikkert for høje Værdier.

Herrer, hvorledes Partierne have kastet sig over disse Værdiberegninger, hvilke Slutninger de have villet drage af dem, hvorledes Tal, der ere i høj Grad angribelige, have sat Lidenskaberne i Bevægelse . . . Over enhver handelsstatistisk Tabel skulde disse Ord staa: »imod uforsigtig Brug advares!«*)

Ja, denne Advarsel er berettiget! Ikke blot maa man — baade af de i det Foregaaende udviklede Grunde og af endnu andre (deriblandt navnlig den forskellige Maade, hvorpaa der skjælnes eller ikke skjælnes mellem General- og Specialhandel!) — slaa en Streg over næsten alle de internationale Sammenligninger**),

*) Verhandlungen etc. p. 40.

**) Selvfølgelig kan man heller ikke benytte det ene Lands Statistik over dets Indførsel fra og Udførsel til et andet Land som Kontrolmiddel ligeoverfor dette andet Lands Statistik over dets Udførsel til resp. Indførsel fra hint Land. Dette følger allerede af de i det Foregaaende paapegede Uensartetheder. Men endnu flere kunde nævnes. Særligt fortjener at nævnes, at de forskellige Lande langt fra med samme Tydelighed skjælnes mellem »Generalhandel» og »Specialhandel». I nogle Lande skjælnes der med stor Skarphed herimellem, i andre derimod ikke; af mangt et Tabelværk vil det være ligefrem umuligt at se, om den Handel (Indførsel og Udførsel), der opgives, betyder General- eller Specialhandel, af andre fremgaar det tydeligt nok, at der menes Generalhandel, men om Transiten mangler saa maaske Oplysninger etc. — Af det Foregaaende vil det i ethvert Fald være tydeligt nok, at man umuligt kan vente, at det, der i den danske Statistik figurerer, som »Udførsel til Tyskland» eller »Indførsel fra Tyskland», i den tyske vil figurere som »Indførsel fra Danmark» resp. »Udførsel til Danmark». Ligesaa sikkert er det, at vi, saalænge Statistiken er, saaledes som den er, umuligt kunne komme til Klarhed over vort kommercielle Forhold til de Lande, som vi ikke staa i umiddelbar Forbindelse med, altsaa f. Ex. Belgien, Holland, Frankrig, Schweiz, Italien, Østrig osv. Det er ind-

hvortil Handelsstatistiken ofte frister; men ogsaa der, hvor man indskrænker sig til at benytte det samme

lysende, at man ikke kan benytte disse Landes Indførsels- og Udførsels-Statistik til dermed at kontrollere den danske Udførsels- og Indførsels-Statistik; — det er inkommensurable Størrelser. Og tror man, at man dog maatte kunne faa f. Ex. den danske Udførsel til Sverig til at dække den svenske Indførsel fra Danmark, vil selv et hurtigt Blik paa de to Landes Tabelværker overbevise En om, at man tager fejl. Det svenske Tabelværk beregner, at Sverig i 1883 indførte Varer fra Danmark til en Værdi af næsten 57 Mill. Kr.; — men det danske Tabelværk mener, at Danmarks Udførsel til Sverig i nævnte Aar kun havde en Værdi af 30 Mill. Kr. Dette er nu Værdiberegningernes Hovedresultat; vil man ikke tillægge dem nogen Vægt, og vil man hellere sammenligne de indførte resp. udførte Kvantiteter, kommer man ogsaa der til de mærkeligste Differencer. Et Par Exempler:

Efter Sverigs Statistik indførte Sverig i 1883 fra Danmark:		Efter Danmarks Statistik udførte Danmark i 1883 til Sverig:	
Bomuld	333,000 Kilogr.	Bomuld	241,000 Kilogr.
Kløver- og		Kløver- og	
Græsfrø	814,000 —	Græsfrø c.	600,000 —
Handsker	2,042 —	Handsker	103 —
Ister	969,000 —	Fedt og Ister	834,000 —
Heste	543 Stk.	Heste	272 Stk.
Ost	12,000 Kilogr.	Ost	3,500 Kilogr.
Smør	164,000 —	Smør	121,000 —
Sirup og Suk-		Sukker, Mal-	
ker	3,750,000 —	las, Sirup	1,800,000 —
Uforarb. Tobak	96,000 —	Ufabr. Tobak	67,000 —
Cigarer	25,000 —	Cigarer	2,900 —
anden forarb.		anden fabr.	
Tobak	8,270 —	Tobak	2,900 —
Lommeure	42,000 Stk.	Lommeure, Kro-	
		nometre etc. *)	785 Stk.
Væggeure	29,000 Kilogr.	Taffelure og	
		Skilderiure *)	900 Kilogr.
Dele af Ure	1,500 —	Gas- og Vand-	
		ure etc. *)	950 —

*) Under: Ure med Urværker og Dele af Urværker.

Lands Handelsstatistik, maa man være forsigtig i Brugen af denne.

Den citerede Taler tænker, hvor han taler om, at »Partierne« have kastet sig over Handelsstatistikens Ind- og Udførselsværdier, særligt paa de told-politiske Partier. I hvor ringe en Grad disse, og særligt det protektionistiske, kunne benytte sig af Handelsstatistikens Tal har Robert Giffen paa en udmærket Maade vist i en Afhandling, om »Brugen af Indførsels- og Udførsels-Statistik«*). — Men Tallene benyttes ogsaa ofte med den Mening for Øje, at de (— og særligt den større eller mindre Difference mellem Ind- og Udførsels Totalsummer —) skulde kunne belyse det paagjældende Lands saakaldte »Handelsbalance«. Imod denne Mening advarer det danske statistiske Bureau udtrykkeligt og eftertrykkeligt, og med fuld Føje. Det sidst udkomne handelsstatistiske Tabelværk har Bureauet forsynet med følgende Advarsel, som man maa være det taknemligt for, aldenstund intet er prisværdigere end at Bureauerne selv angive Grænserne for Benyttelsen af de af dem offentliggjorte Tal.

Til disse Exempler paa flagrant Uoverensstemmelse kunde føjes mange flere, ligesaa karakteristiske. De anførte ere dog formentlig tilstrækkelige. Det skal kun endnu bemærkes, at naar man vilde se, hvor stor Udførsel til Danmark det svenske Tabelværk angiver (32 Mill. Kr.s Værdi), og hvor stor Indførsel fra Sverige det danske Tabelværk har (42 Mill. Kr.), vilde man ganske vist for mange Artiklers Vedkommende se, at Danmark opgiver at have indført mere, end Sverige mener at have udført; men Uoverensstemmelserne her ere dog i de fleste Tilfælde ikke nær saa store som Differencen mellem den af Danmark noterede Udførsel til Sverige og den i Sverige stedfundne Indførsel fra Danmark.

*) Journal of the Statistical Society. June, 1882.

»En Omstændighed«, siger Bureauet, »der strax falder i Øjnene ved de beregnede Talstørrelser, er den, at hvert Aar overstiger Værdien af [Danmarks] Indførsel betydeligt Værdien af Udførslen. En almindelig Betragtning af disse Forholds Natur vilde føre til det Resultat, at et Lands Ind- og Udførsel i Gjennemsnit maa være omtrent lige store, at der — idetmindste i et længere Tidsrum — omtrent maa være Balance mellem Landets Udgifter og Indtægter, og man kunde maaske deraf drage den Slutning, at den foretagne Værdiberegning maatte være urigtig, saa meget mere som der ikke i noget af de Aar, hvori en saadan Beregning er foretagen, har været særlige Forhold tilstede, der kunne forklare den meget betydelige Underbalance paa Udførselssiden. En saadan Slutning vilde dog ingenlunde være berettiget. Forskjellen imellem Værdien af Indførslen og Værdien af Udførslen er nemlig en ligefrem Følge af den Fremgangsmaade, der i Henhold til Sagens Natur maa anvendes ved denne Art Beregninger.)* De Varepriser, der maa lægges til Grund for Værdiberegningerne, ere Priserne en gros for ufortoldede Varer her i Landet. Herved stilles Indførslen og Udførslen ikke ganske lige; thi for de indførte Varer

*) Her gaar det ærede Bureau videre, end det kan staa ved. Der er Intet, der berettiger til en saa kategorisk Erklæring som den, at den af Danmark (og flere Lande) anvendte Methode er den, der »i Henhold til Sagens Natur maa anvendes.« Den f. Ex. af Tyskland fulgte Fremgangsmaade tør ikke betegnes som stridende mod »Sagens Natur«; men den er dog i den Grad afvigende fra den af os (og Andre) benyttede, at det Udførselsoverskud, hvormed Tyskland nu, takket være sin Methode, staar, vilde forvandle sig til et Indførselsoverskud, naar Tysklands Ind- og Udførsel opgjordes efter samme Principer som f. Ex. vor.

ere disse Priser jo Priserne paa Bestemmelsesstedet, hvori altsaa er indgaaet Fragten fra Export-Stedet, Assurancen, Exportørens og Importørens Fortjeneste osv.; men for de udførte Varer ere de tilsvarende Priser derimod Priserne paa Afgangsstedet, i hvilke Priser altsaa Fragten til Bestemmelsesstedet osv. ikke er medbestemmende. Under iøvrigt lige Betingelser maa følgelig Værdien af Udførslen fremtræde som mindre end Værdien af Indførslen, og dette viser sig ogsaa ikke alene i Resultaterne af Beregningerne over Værdien af Danmarks Ind- og Udførsel, men ved næsten [notabene: »næsten«] alle Beregninger over Værdien af andre Landes Ind- og Udførsel. Desuden maa det erindres, at der her kun omhandles den egenlige Vareførsel, og at der ved Siden af den er en anden Art af Ind- og Udførsel, der ikke medoptages paa Toldvæsnets Vareliste, men som ligefuldt maa tages med i Beregningen ved en Opgjørelse af et Lands Handelsbalance; det er dels Omsætningen af Penge og Værdipapirer, dels forskjellig Vareomsætning, der optræder under ejendommelige Former, f. Ex. Rejsendes Forbrug og Indkjøb, og dels endelig den Fortjeneste, som haves ved danske Skibes Fragtfart og ved anden Virksomhed udenfor Landet. For at opgjøre en virkelig Balance over Danmarks Omsætning med Udlandet maatte man kunne bestemme enhver af disse Faktoreres Betydning. For nogles Vedkommende lod dette sig vel gjøre tilnærmelsesvis, men for andres Vedkommende er det, idetmindste paa Statistikens nuværende Standpunkt, vistnok umuligt.«

Med disse Ord har Bureauet brudt Staven over de

saa yndede Jævnførelser mellem Indførsels og Udførsels Totalværdier og de Resultater, man vil uddrage deraf med Hensyn til vort Tilgodehavende hos eller Gjæld til Udlandet. Thi det nytter ikke, at man indvender: »ganske vist kan man ikke vente, at Udførselsværdien, naar den opgjøres saaledes som ovenfor antydet, skulde kunne dække Indførselsværdien; men det er dog meget betænkeligt at se, hvorledes Indførselsværdien stiger efter et langt stærkere Forhold end Udførselsværdien; — dette, at Udførselsværdien mere og mere distanceres af Indførselsværdien, dette er det Betænkelige.« Det nytter Intet, at man indvender Sligt; thi man vil svare derpaa: »Maaske have andre af de ovennævnte Faktorer, der umuligt lade sig statistisk angive, men som det dog er nødvendigt at kjende, naar man vil opgjøre vor økonomiske Stilling ligeoverfor Udlandet, forandret sig paa en saadan Maade, at vor økonomiske Stilling i Virkeligheden er bleven betydelig forbedret, trods det stigende Vare-Indførselsoverskud. Maaske! Vi vide intet Sikkert herom, da Statistiken endnu ikke magter at give Oplysning om alle disse Faktorer, — men muligt er det jo, og i ethvert Fald vogte man sig for at uddrage Slutninger af et altfor utilstrækkeligt Materiale!«

Utilstrækkeligt er det foreliggende handelsstatistiske Materiale, naar der bliver Spørgsmaal om vort Lands økonomiske Trivsel, om vi gaa frem i Velstand, eller om vi gaa tilbage, om vi ere i Færd med at spise vore Kapitaler op, om vi synke i Gjæld til Udlandet etc. Og at Materialet i denne Retning er ganske utilstrækkeligt, derom kan man med Lethed overbevise sig: det er slet ikke nødvendigt at underkaste selve Materialet

nogen Analyse for at komme til denne Overbevisning; man behøver blot at stille nogle Rækker af Indførsels- og Udførselstal op, hentede fra Lande som Tyskland og Frankrig, England og de Forenede Stater osv., og selv et flygtigt Blik paa dem vil overtyde En om, at vilde man benytte det større eller mindre Indførsels- eller Udførselsoverskud som et Kjendetegn paa økonomisk Tilbage- eller Fremgang, vilde man komme til selvmodsigende og haandgribeligt meningsløse Resultater.

Utilstrækkeligt er Materialet til saadant Brug. Handelsstatistikens Nytte og Betydning er ikke at søge paa Handelsbalancens, men paa andre Omraader. Det er dens Opgave at skaffe Videnskaben et Materiale, der — i Forening med andet Materiale — kan hjælpe med ved Bedømmelsen af Landets økonomiske Forhold. Det er dens Opgave at skaffe Landets Lovgivningsmagt og administrative Myndigheder et Materiale, der kan være vejledende, naar der bliver Tale om Toldforholdsregler, Afslutning af Handelstraktater og hvilke andre legislative og administrative Sager, der kunne ligge for. Det er dens Opgave at skaffe de Handlende og de Industridrivende et Materiale, der kunne støtte dem i Spørgsmaal vedrørende de internationale Afsætningsforhold. Og at dette Materiale er af en temmelig stærkt specialiseret Natur, er nødvendigt, eftersom Handelsstatistiken oftere vil formaa at yde Hjælp og Vejledning ved de specielle Oplysninger, den kan give, end ved de Totalsummer, hvormed Ind- og Udførsel figurere.

Naar saa Handelsstatistiken har leveret Materialet, bliver det Videnskabens, Lovgivningsmagtens, Administrationens, de Handlendes og Producenternes Sag

retteligt at benytte det. I den oven citerede Afhandling af Robert Giffen har denne højt ansete Statistiker givet adskillige fortræffelige Vink om den rette Brug af Ind- og Udførselstallene. Det har ikke været min Opgave at komme dybere ind paa denne Side af Sagen, og jeg indskrænker mig derfor til at henvise til denne Afhandling. Hvad jeg med disse Blade har tilsigtet, var at indskærpe Nødvendigheden af at prøve de handelsstatistiske Methoders Indflydelse paa Tallene, inden disse benyttes, og dernæst dette: at henlede Opmærksomheden paa nogle af de Reformer, som vistnok burde søges gennemførte i vor officielle Ind- og Udførselsstatistik. Og jeg slutter da med nogle Ord af en berømt handelsstatistisk Avtoritet, der ligeledes er bleven nævnt i det Foregaaende, Professor Soetbeer*):

»Ethvert Kulturlands officielle Statistik har i vor Tid mange og vigtige Opgaver, og de Fordringer, der stilles til den, voxe med hvert Aar. Blandt de officielle statistiske Offenliggjørelser spiller Handelssamkvemmet med Udlandet ubestrideligt en Hovedrolle, baade paa Grund af det Arbejde, der uafbrudt anvendes herpaa, og paa Grund af Tabellernes Omfang, og endelig paa Grund af den almindelige Interesse, der skænkes denne Del af Statistiken. Var denne Gren af Statistiken end oprindelig navnlig af Vigtighed for Regjeringerne, den Gang da de fremfor Alt havde Opnaaelsen af en saakaldt gunstig Handelsbalance og Afslutning af fordelagtige Handelstraktater for Øje, — saa lægger den i vor Tid mere og mere Beslag ogsaa paa de Handlendes og de Industridrivendes Interesse. Handelsstatistiske

*) l. c. p. 1.

Sager af enhver Art træffe vi i vor Tid daglig i Literaturen og Pressen saavel som ellers i det offentlige Liv, og i utallige Tilfælde er Handelsstatistik en uafviselig Nødvendighed. Som en Følge deraf forlanger Forretningsverdenen overalt en hurtig Offenliggjørelse af fyldige og paalidelige handelsstatistiske Oplysninger, og hos Regjeringerne finde disse Ønsker oftest megen Imødekommen. De handelsstatistiske Publikationer ere med Hensyn til Mængde og ydre Omfang voxede enormt op, og det synes nu, at det mere kommer an paa, at der tages Hensyn til en Forbedring af Kvaliteten end til en Forøgelse af Kvantiteten, — men ganske vist kan man i den Retning ikke undvære selve Handelsstandens livlige og intelligente Medvirkning.«
